

**Gabriel Witaszek. *Od grzechu do nawrócenia.*
W szkole biblijnych proroków.
Kraków: Wydawnictwo Homo Dei, 2025, ss. 240**

[rec. Cyprian Rogowski*
ORCID: 0000-0002-7382-2203
Vechta, Niemcy]

Autor niniejszej publikacji, o. Gabriel Witaszek, jest redemptorystą i profesorem w dziedzinie nauk biblijnych. To uznawany biblista nie tylko w Polsce, lecz także w międzynarodowych kręgach akademickich, zwłaszcza we Włoszech. W 1981 roku uzyskał licencjat z nauk biblijnych w Papieskim Instytucie Biblijnym, a doktorat na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w 1986 roku. W 1999 roku otrzymał tytuł profesora na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie pełnił funkcje prodziekana i dziekana Wydziału Teologii w latach 1996–2002. W 1994 roku został uhonorowany tytułem doktora honoris causa przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Tarnopolu w Ukrainie. Wykładał Pismo Święte we Florencji na Wydziale Teologii w latach 2003–2009 oraz od 2005 roku teologię moralną Starego Testamentu na Akademii Alfonsjańskiej w Rzymie. W latach 2007–2016 pełnił funkcję redaktora naczelnego pisma naukowego *Studia Moralia*. Ponieważ zna biegle kilka języków, wydaje swoje książki nie tylko po polsku.

Zanim przedstawię tę publikację, chciałbym najpierw przybliżyć czytelnikowi rozumienie pojęć *grzechu* oraz *nawrócenia* w sensie teologicznym, pojawiają się one bowiem w tytule książki i są głównymi tematami analiz Autora. Grzech prowadzi do oddalenia człowieka od Boga, co w chrześcijańskiej wierze jest postrzegane jako odejście od Jego przykazań. Nawrócenie to z kolei proces zwrócenia się do Boga i porzucenia grzechu, co realizuje

* Ks. prof. dr hab. Cyprian Rogowski, Universität Vechta, Niemcy; e-mail: cyprianrogowski@wp.pl

się poprzez świadome decyzje, wyznanie win oraz zostawienie grzesznego sposobu życia. W skład tego procesu wchodzi przyjęcie własnej grzeszności, wyznanie grzechów oraz uznanie Jezusa Chrystusa za Zbawiciela i Pana poprzez modlitwę, aby rozpocząć nowe życie zgodnie z nauczaniem wiary chrześcijańskiej.

W kontekście tych zagadnień warto zwrócić uwagę na znaczenie terminu „nawrócenie” w Biblii. Wskazuje on na gruntowną przemianę życia: odwrócenie się od grzechów i skierowanie ku Bogu przez Jezusa Chrystusa. To oznacza zasadniczą zmianę postępowania, bezwarunkowe otwarcie się na przesłanie Jezusa i oddanie Mu naszego życia na służbę. Prawdziwe nawrócenie to decyzja, by ufać, że Bóg objawia prawdę człowiekowi poprzez Jezusa Chrystusa. Obejmuje ono świadomość, że oczekiwania Boga względem nas oraz nasze oczekiwania wobec Boga nie mogą zostać spełnione, jeśli będziemy postępować i myśleć tak jak wcześniej. Nawrócenie to świadoma decyzja, która wiąże się z przekształcaniem myślenia (*metanoia*) oraz istotną zmianą kierunku życia (*epistrophê*).

Książka prof. Gabriela Witaszka CSsR – oprócz części zasadniczej – składa się z wprowadzenia (s. 3–8), zakończenia (s. 223–230), bibliografii (s. 231–238) oraz spisu treści (s. 239–240) i zawiera refleksje dotyczące *grzechu* oraz *nawrócenia* w kontekście ksiąg prorockich oraz działania prorockiej misji Kościoła. Analizy zamieszczone w tej publikacji dotyczą biblijnych tekstów proroków większych i mniejszych ze Starego Testamentu, które można traktować jako oddzielne rozdziały omawianego opracowania.

Gabriel Witaszek nawiązuje do proroka Amosa po opisie historycznego tła jego działalności. Amos jako prorok z Judy działał w VIII wieku p.n.e. Został powołany przez Boga, by potępić lud Izraela za jego niesprawiedliwości oraz bałwochwalstwo. Jego nauki zawierały mocną krytykę wyzysku ubogich oraz apel o działanie w duchu sprawiedliwości i uczciwości.

Micheasz to prorok biblijny, który również był aktywny w VIII wieku p.n.e. i jest znany z mów dotyczących korupcji oraz społecznej niesprawiedliwości w Judzie i Izraelu, często nazywany jest „prorokiem ubogich”. Jego imię interpretuje się jako „Kto jest jak Bóg?”. Przepowiadał narodziny Mesjasza w Betlejem (Mi 5,1).

W hebrajskiej Biblii Ozeasz, również zwany Osee, syn Beeriego, był prorokiem żyjącym w VIII wieku p.n.e. w Izraelu. Uważany jest za głównego autora Księgi Ozeasza, która podkreśla, że Bóg zarówno karze grzechy, jak

i nieustannie przyciąga swój lud z powrotem do siebie. Ozeasz symbolizuje relację pomiędzy Bogiem a wybranym narodem.

Protoizajasz podejmuje problemy społeczne i polityczne Judy (rozd. 1–39). Proroctwa Izajasza oraz jego uczniów dotyczą grzechów Judy i nadchodzącej kary, która dotknie ją oraz jej przeciwników. Księga opisuje także wydarzenia z czasów po niewoli babilońskiej (VI–V wiek p.n.e.). Nazwa „Proto-Izajasz” odnosi się do krytyki biblijnej, która dzieli Księgę Izajasza na trzy części odzwierciedlające różne okresy historyczne i autorów: Proto-Izajasza (1–39), Deutero-Izajasza (40–55) oraz Trito-Izajasza (56–66). Trito-Izajasz, prorok odkupienia oraz sprawiedliwości społecznej, po swoim powrocie z wygnania koncentrował się na odbudowie świątyni i przywracaniu narodu do świetności.

W dalszej części przedstawionej pracy omawiane są kwestie dotyczące Ezechiela, który należy do większych proroków, a jego działalność przypada na czas upadku królestwa judzkiego oraz zniszczenia jego kluczowych instytucji. Prorok Ezechiel działa wśród wygnańców i wzywa ich do refleksji nad własnym postępowaniem.

Księga Malachiasza, którą prof. Gabriel Witaszek analizuje, zawiera pro-roctwo krytykujące sytuację Izraelitów po ich babilońskim wygnaniu i wyrażające potępienie za ich grzechy. Przewiduje ono również zbliżający się „Dzień Pański”, w którym Bóg wymierzy ludziom sprawiedliwość, oraz zapowiada przybycie posłańca (często utożsamianego z Janem Chrzcicielem), który ma przygotować drogę dla Pana.

W następnej części publikacji autor ponownie odnosi się do proroków Amosa, Micheasza i Ozeasza. Księga Amosa jest najstarszym znanym dokumentem prorockim, który obejmuje relacje społeczne w Izraelu. Amos, przeprowadzając dogłębną analizę działań narodu izraelskiego, broni ludzi niewinnych i przemawia w imieniu Boga oraz Jego prawa.

Micheasz porusza ideę wyzwolenia, które opiera się na wewnętrznej zmianie prowadzącej do całkowitego zmazania grzechów. Z kolei Ozeasz, mimo że jest oburzony złymi relacjami między ludźmi, wciąż ma nadzieję, że naród się nawróci (Oz 2, 21–22).

Wielcy prorocy to Izajasz, Jeremiasz i Ezechiel. Izajasz podkreśla, że suwerenność Boga objawia się przede wszystkim w odpuszczaniu i przebaczeniu grzechów (Iz 55,7); Jeremiasz mówi o przymierzu, które Bóg zawarł z Izraelem, zapewniając, że nie opuści swojego ludu ani Jerozolimy. Jest Bo-

giem pełnym litości i miłosierdzia, gotowym do przebaczenia i zbawienia (Jr 31,34). Wymierzając karę, jednocześnie wzywa do nawrócenia. Pokazany jest Bóg, który przebacza, oraz człowiek, który dostępuje przebaczenia; u Ezechiela zawarta jest nauka o teocentryzmie. Bóg jest centrum wydarzeń nie tylko Izraela, ale i całego świata. Ezechiel tłumaczy Boże kary spadające na lud i jednocześnie ukazuje je jako wyraz dokonującego się na oczach narodu miłosierdzia Bożego (Ez 18, 23–32). Wskazuje tu na możliwość nowego jutra, opartego na stwórczej mocy Boga.

W ostatniej części publikacji prof. Gabriel Witaszek snuje refleksje na temat proroków mniejszych. Jeden z nich – Joel – ogłasza w Świątyni Jerozolimskiej przesłanie po niewoli babilońskiej, wzywając wszystkich do zwrócenia się do Boga poprzez posty i modlitwy oraz przygotowania na szczere nawrócenie; Jonasz w swej księdze, podobnie jak wielcy prorocy Izajasz, Jeremiasz i Ezechiel, porusza temat dydaktycznego uniwersalizmu nawrócenia. Wszystkie narody są wezwane do Jerozolimy, aby z całym sercem zwrócić się do jedynego Boga. Prorok Jonasz wierzy, że nawet wrogowie i poganie powrócą do Boga Izraela i zaakceptują Jego słowo. Zachariasz także wzywa do nawrócenia i aby ożywić ducha w narodzie, nawołuje do większego zaangażowania w odbudowę świątyni. Jerozolima uwolniona od grzechów stanie się religijnym centrum, do którego będą dążyć inne narody. Malachiasz przewiduje przyjście nowej epoki i mówi o tajemnicy Bożej łaski nawrócenia, która przenika granice czasu i przestrzeni, wprowadzając do stworzenia i historii ziarno wieczności oraz nieskończoności.

Podsumowując analizy Autora dotyczące proroków większych i mniejszych, należy stwierdzić, że obie grupy podejmują temat potępienia niemoralności oraz niesprawiedliwości, przestrzegają przed boskim wyrokiem i nawołują do nawrócenia, by uzyskać łaskę. Zarówno księgi proroków większych, jak i mniejszych są zazwyczaj tymi, do których chrześcijanie najrzadziej sięgają. Jest to logiczne, zważywszy na często wyjątkowy język proroczy oraz wręcz nieprzerwane ostrzeżenia i potępienia obecne w prociach. Jednakże w księgach tych występuje wiele wartościowych treści, które prof. Gabriel Witaszek w klarowny i konstruktywny sposób przybliży czytelnikowi. Wszystkie księgi ukazują nam aspekty świętości, gniewu, łaski i miłosierdzia Boga. Z tego powodu wymagają one głębszego zainteresowania i badania. Należy również zaznaczyć, że analizowana książka *Od grzechu do nawrócenia* wyraźnie koresponduje z wcześniejszą publikacją

autora, zatytułowaną *Dziesięć słów Dekalogu. Dar życia w wolności* (2022), która również została wydana przez Wydawnictwo Homo Dei. Książki te zawierają bardzo cenną bibliografię nie tylko w języku polskim, ale także obcojęzyczną, zwłaszcza w języku włoskim.

Lekturę książki *Od grzechu do nawrócenia* polecam nie tylko osobom studiującym Pismo Święte, ale ze względu na jej szczególne przesłanie duszpasterzom i wszystkim zainteresowanym tą tematyką.